

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ ΕΝ ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑΣΙΝ

Η κωμικογραφήματα πάνω στά πύό βασικά φαινόμενα
τοῦ συντακτικοῦ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς,
συνοδευόμενα ἀπό γλωσσάρι καί συνοπτική θεωρία

Κείμενα: Χ. Δάλκος
Εἰκονογράφηση: Ν. Κατσέλης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΛΟΥΜΠΩ»

ΑΘΗΝΑ 1993

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ ΕΝ ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑΣΙΝ

Συντακτικόν ἐν κωμικογραφήμασιν

1η ἐκδόσις, Ἰανουάριος 1993

Μακέτα ἐξοφύλλου: Ἀθηνᾶ Φούντα

© Ἐκδόσεις «Πλούμπω»

Γιὰ τίς ἐκδόσεις «Πλούμπω»:

Νότης Κατσέλης, 1ης Μαΐου 19, Κηφισιά 145 61, τηλ. 8088165

Χρῆστος Λάλκος, Ἀτταλείας 64, Λιγάλω 122 41, τηλ. 5451301

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΛΟΥΜΠΩ»

ΑΘΗΝΑ 1993

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγικό σημείωμα του κειμενογράφου	9
Εισαγωγικό σημείωμα του σχεδιαστή	11
1ον κωμικογράφημα: Ἀπρόσωπη σύνταξη	13
2ον κωμικογράφημα: Κατηγορούμενο	17
3ον κωμικογράφημα: Κατηγορηματική μετοχή	21
4ον κωμικογράφημα: Λοιπές μετοχές	24
5ον κωμικογράφημα: Ὁμοιόπτωτοι προσδιορισμοί	28
6ον κωμικογράφημα: Ἡ γενική ὡς ἑτερόπτωτος προσδιορισμός. Β' ὄρος συγκρίσεως	31
7ον κωμικογράφημα: Ἡ δοτική καὶ ἡ αἰτιατική ὡς ἑτερόπτωτοι προσδιορισμοί. Ἀπαρέμφατο τῆς ἀναφοῶς	34
8ον κωμικογράφημα: Ἐπιρρηματικοί προσδιορισμοί	37
9ον κωμικογράφημα: Ἐμπρόθετοι προσδιορισμοί	41
10ον κωμικογράφημα: Δευτερεύουσες προτάσεις	44
11ον κωμικογράφημα: Ὑποθετικοί λόγοι (μετὰ παραδειγμάτων δοτικῆς προσωπικῆς)	50

Ἡ παροῦσα ἐργασία εἶναι μιὰ πρώτη προσπάθεια νά γίνη πιά ἐλκυστική ἢ διδασκαλία τοῦ συντακτικοῦ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσας. Ἀπευθύνεται κυρίως στοὺς ἐκπαιδευτικούς καὶ τοὺς μαθητές, ἀλλά καὶ σέ κάθε ἄλλον Ἕλληνα τοῦ ὁποίου ἡ σχέση μέ τὰ ἀρχαῖα δέν εἶναι —οὔτε θέλει νά εἶναι— μουσειακή.

Οἱ συντελεστές τῆς παρούσας ἐργασίας ἐπιθυμοῦμε νά εὐχαριστήσουμε τοὺς Κωνσταντῖνο Δάλκο, Τασούλα Καραγεωργίου, Ἀρετὴ Μπουκάλια καὶ Ἀθηνᾶ Φούντα γιά τίς συμβουλές καὶ τὴν ποικίλη συμβολή τους στήν ἐκδόση τοῦ παρόντος. Οἱ εὐθύνες γιά ὁποιοσδήποτε παραλείψεις, ἀτέλειες ἢ σφάλματα ἀνήκουν ἀποκλειστικά σ' ἐμᾶς. Περὶ τὸ νά ποῦμε ὅτι ἡ θεωρητικὴ διαπραγμάτευση τῶν συντακτικῶν φαινομένων ὑπῆρξε ἐσκεμμένα συνοπτικὴ καὶ κατ' ἀνάγκην ἐλλιπέστατη. Σκοπὸς μας ἦταν νά δώσουμε ἓνα πρῶτο ἐρέθισμα καὶ ὄχι νά κατατριβοῦμε σέ λεπτομέρειες.

Χ. Δάλκος
Κειμενογράφος

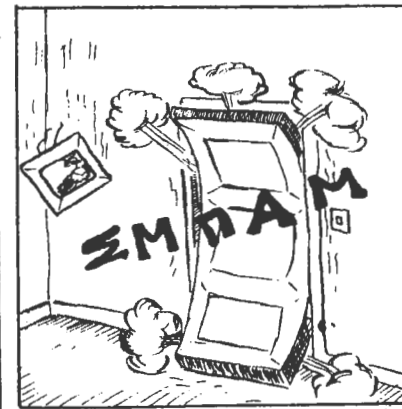
Ήταν πριν από δέκα περίπου χρόνια όταν ο Χρήστος Δάλκος μου πρότεινε να του σχεδιάσω ένα κόμικ για να διδάξει καλύτερα το μάθημα του Συντακτικού στο σχολείο που ήταν καθηγητής. Έκτοτε, όταν το έκρινε σκόπιμο, μου έφερνε ένα σενάριο γραμμένο στα αρχαία και ένα κόμικ σχεδιαζόταν για σχολική χρήση. Ποτέ, σ' εκείνη την περίοδο, δεν είχαμε σκεφτεί να βγάλουμε βιβλίο μ' αυτή τη δουλειά. Ήταν κάτι το οποίο, αφ' ενός, ευχαριστούσε εμάς τους ίδιους και, αφ' ετέρου, νιώθαμε ότι πρόσφερε σημαντικά στην κατανόηση του συντακτικού της αρχαίας ελληνικής γλώσσας από τα παιδιά. Η απόφαση να εκδώσουμε το συντακτικό που έχετε στα χέρια σας ελήφθη περίπου τέσσερα χρόνια πριν και αφού προηγουμένως, το 1984, είχε εκδοθεί από τις εκδόσεις «Διαδρομές» το κόμικ «Φόνος στην Κεντρική Επιτροπή» (Ο Μονταλμπάν ήρθε δεύτερος!) σε σενάριο του Χ. Δάλκου και σχέδιο δικό μου. Από την απόφαση ως την υλοποίηση η απόσταση είναι μεγάλη προκειμένου για ανθρώπους οι οποίοι δεν έχουν αντιληφθεί την έκδοση αυτή ως «επάγγελμα» αλλά ως τη μοιραία κατάληξη μιας δουλειάς που έφτασε στην ολοκλήρωσή της.

Παραδίδουμε στην κρίση σας αυτή τη δουλειά μας. Προσωπικά αισθάνομαι ότι έχω χάσει κάτι σημαντικό στα σχολικά μου χρόνια, όταν διδάχτηκα τα Αρχαία Ελληνικά με έναν τελείως στεγνό τρόπο και χωρίς ένα βοήθημα σαν κι αυτό. Ίσως —αν το είχα τότε— να ήμουν σε θέση να χρησιμοποιώ σήμερα και άλλη εκδοχή της ορθογραφίας μας, πλην της μονοτονικής.

ο σχεδιαστής
Νότης Κατσέλης

1ον ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ: ΑΠΡΟΣΩΠΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

Ἄγνωστες λέξεις

τηνικάδε: αὐτὴ τὴν ὥρα (τόσο νωρίς, πρβλ. τὴν γνωστὴ ἐρώτηση τοῦ Σωκράτη στὸν Κρίτωνα)

ἀφίξει: ἤρθες, ἔφθασες· β' πρ. Παρακ. τοῦ ρ. ἀφικνοῦμαι (=φθάνω)

οἶσθα: ξέρεις, γνωρίζεις· β' πρ. Ἐνεστ. τοῦ ρ. οἶδα (=γνωρίζω)

χρή: πρέπει

ὄψέ: ἀργά

διατρίβειν: ἀπαρ. Ἐνεστ. τοῦ ρ. διατρίβω (=ζῶ, περνᾶω τὸν καιρὸ μου)

δοκεῖ: φαίνεται

εἰκός ἐστι: εἶναι φυσικό

φοιτᾶν: ἀπαρ. Ἐνεστ. τοῦ ρ. φοιτᾶω-ῶ (=συχνάζω)

ἐγερθῆναι: ἀπαρ. Παθ. Ἄορ. τοῦ ρ. ἐγείρομαι (=σηκῶνομαι)

ἔστι: εἶναι δυνατόν

καθεύδειν: ἀπαρ. Ἐνεστ. τοῦ ρ. καθεύδω (=κοιμᾶμαι)

μέλει μοί τινος: μέ μέλει γιὰ κάτι, ἐνδιαφέρομαι γιὰ κάτι

ἐσθίειν: ἀπαρ. Ἐνεστ. τοῦ ρ. ἐσθίω (=τρώω)

κῆδει: φροντίζεις, ἐνδιαφέρεσαι· β' πρ. Ἐνεστ. τοῦ ρ. κῆδομαι (=φροντίζω, ἐνδιαφέρομαι)

φής: λές· β' πρ. Ἐνεστ. τοῦ ρ. φημί (=λέω, ἰσχυρίζομαι)

δεινόν ἐστιν: εἶναι φοβερό

τοιάδε: τέτοια

ὡς χαλεπόν ἐστιν: πόσο δύσκολο εἶναι

ἐξόν: ἂν καί εἶναι δυνατόν· μτχ. οὐδετέρου τοῦ ἔξεστι (=εἶναι δυνατόν)· αἰτιατική ἀπόλυτος

προσῆκειν: ἀπαρ. τοῦ ἀπροσώπου ρ. προσήκει (=ἀρμόζει)

σκοπεῖν: ἀπαρ. Ἐνεστ. τοῦ ρ. σκοπέω-ῶ (=σκέπτομαι, ἐξετάζω)

ἔδει: ἔπρεπε· γ' πρ. Παρατ. τοῦ ρ. δεῖ (=πρέπει)

«Τέκνον ἐμόν ποιόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων»: στερεότυπη ἔκφραση, συχνή στὸν Ὅμηρο (α 64, ε 22 κ.ά.), πού σημαίνει: «Τέκνο μου, ποιὸς λόγος ἔφυγε ἀπ' τὸν φραγμὸ τῶν δοντιῶν σου;»

«Ἄξιόν ἐστιν μακαρίζειν σε τὴν Θεοτόκον»: ἀπ' τὴν ἐκκλησιαστικὴ ὑμνογραφία: ἀξίζει νά καλοτυχίξη κανεὶς ἐσένα, τὴν Θεοτόκον

οὐκ ἔστιν: δέν εἶναι δυνατόν

ἄπειμι: ἀπέρχομαι, φεύγω

ΘΕΩΡΙΑ
ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ

• **Υποκείμενο ρήματος** λέγεται εκείνο για το οποίο γίνεται λόγος στην πρόταση. Συνήθως το βρίσκουμε ρωτώντας «ποιός;». Π.χ. «ο Σωκράτης ἐστὶ σοφός» (Υ.: Ὁ Σωκράτης).

Τό υποκείμενο τοῦ ρήματος πάει πάντα σέ πτώση Ὀνομαστική.

• **Ἄττική σύνταξη:** Ὄταν τό υποκείμενο εἶναι ἀριθμοῦ Πληθυντικοῦ καί γένους οὐδέτερου, τό ρῆμα πηγαίνει στόν Ἑνικό, π.χ. «τά παιδιά παίζει» (ἀντί: τά παιδιά παίζουν). Τό φαινόμενο αὐτό ὀνομάζεται ἄττική σύνταξη.

• **Υποκείμενο ἀπροσώπων ρημάτων καί ἐκφράσεων.** Τά ἀπρόσωπα ρήματα (χρή, δεῖ, ἔξοστι, δοκεῖ κ.λπ.) καί οἱ ἀπρόσωπες ἐκφράσεις (οἶόν τ' ἐστὶ, ἀνάγκη ἐστὶ, χαλεπόν ἐστὶ, ἄξιόν ἐστὶ κ.λπ.) παίρνουν υποκείμενο ἀπαρέμφατο. π.χ. «χρή μελετᾶν» (τί χρή; Υ.: μελετᾶν).

• **Υποκείμενο ἀπαρεμφάτου:** Τό υποκείμενο τοῦ ἀπαρεμφάτου πάει σέ Ὀνομαστική ἤμα εἶναι ἴδιο μέ τό υποκείμενο τοῦ ρήματος (ταυτοπροσωπία). Π.χ. «βούλομαι ἐλθεῖν» (ἐγώ βούλομαι, ἐγώ ἐλθεῖν). Τό υποκείμενο τοῦ ἀπαρεμφάτου πάει σέ Αἰτιατική ὅταν εἶναι διαφορετικό ἀπό τό υποκείμενο τοῦ ρήματος (ἑτεροπροσωπία), π.χ. «βούλομαι σε ἐλθεῖν» (ἐγώ βούλομαι, ἐσύ νά ἐλθῃς, ἐπομένως τό υποκείμενο τοῦ ἀπαρεμφάτου σέ Αἰτιατική: σε).

Στά ἀπρόσωπα ρήματα καί ἐκφράσεις τό υποκείμενο τοῦ ἀπαρεμφάτου πάει πάντα σέ Αἰτιατική γιατί σ' αὐτή τήν περίπτωση ἔχουμε πάντα ἑτεροπροσωπία μᾶς καί τό ἀπαρέμφατο δέν μπορεῖ νά ἔχη υποκείμενο τόν εαυτό του. Π.χ. «χρή με μελετᾶν» (Υ. τοῦ χρή: μελετᾶν. Υ. τοῦ μελετᾶν: με).

• **Υποκείμενο μετοχής:** Τό υποκείμενο τῆς μετοχῆς πάει στήν ἴδια πτώση πού εἶναι καί ἡ μετοχή, π.χ. «ἐλθόντων τῶν Ἀθηναίων» (Υ τοῦ ἐλθόντων: τῶν Ἀθηναίων).

Στίς ἐναρθρες ἐπιθετικές μετοχές, θεωρεῖται υποκείμενο τό ἄρθρο: π.χ. «οἱ πεινῶντες» (Υ: οἱ).

2ον ΚΩΣΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ: ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ

Άγνωστες λέξεις

σκόλια: άσματα που τραγουδιούνταν εναλλάξ από τους συμποσιαστές στά συμπόσια

κρονόληροι: «ξεμφοραμένοι» (συνήθως για γέροντες)

κονδόν: κοντό

τών επιχωρίων: από τους ντόπιους

ύπτιος: ανάσκελα

τόν καύκον: ξύλινο ποτήρι. Η φράση είναι από περιπαιχτικό άσμα που τραγουδούσαν οι Βυζαντινοί στον αυτοκράτορα Φωκά (602-610 μ.Χ.), ο όποιος, ως φαίνεται, ήταν γερό ποτήρι

Σκύθαι: έδώ, τό άρχαιο αντίστοιχο των σημερινών αστυνομικών. Οί Σκύθαι έκτελούσαν στην άρχαία Άθήνα χρέη όργάνων της τάξεως

τιμώτερον: πολυτιμώτερο

ήρθη: γ' πρ. Παθ. Άορ. του ρ. αίρωμαι (=ύψώνομαι)

ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ

Τό κατηγορούμενο προσδιορίζει τό υποκείμενο μέ τήν μεσολάβηση ενός ρήματος πού ονομάζεται *συνδετικό* (είμι, γίγνομαι, φαίνομαι, νομίζομαι, δοκῶ, καθίσταμαι κ.τ.τ.), π.χ. «ὁ Σωκράτης ἐστὶ σοφός». Ἐπειδὴ προσδιορίζει τό υποκείμενο, τό κατηγορούμενο πηγαίνει συνήθως σέ Ὀνομαστική.

- **Ἐπιρρηματικό κατηγορούμενο.** Μετά ἀπό ρήματα πού φανερώουν κίνηση, μπαίνει ἀρκετές φορές ἓνα κατηγορούμενο πού ἔχει ἐπιρρηματική σημασία καί φανερώνει συνήθως τόπο, χρόνο, τρόπο, σειρά, π.χ. «οἱ στρατιῶται ἐσκήνουν ὑπαίθριον» (=στήν ὑπαίθρο).

- **Προληπτικό κατηγορούμενο (ἢ τοῦ ἀποτελέσματος).** Μετά ἀπό ρήματα πού φανερώουν αὔξηση, ἐξέλιξη (αἴρομαι, αὔξάνομαι, τρέφομαι κ.ἄ.) μπαίνει κατηγορούμενο πού μεταφράζεται μέ τό «ὥστε νά...», π.χ. «τό ὄνομα τοῦ Φιλίππου ἠῤῥητο μέγα» (ὥστε νά γίνη μεγάλο).

- **Κατηγορούμενο στό ἀντικείμενο.** Μερικά ρήματα ὅπως ποιῶ, ὀνομάζω, νομίζω, διορίζω, αἰροῦμαι (ἐκλέγω) κ.λπ. παίρνουν δίπλα στό κατ' Αἰτιατική ἀντικείμενό τους δεύτερη Αἰτιατική πού εἶναι κατηγορούμενο τῆς πρώτης, δηλαδή εἶναι κατηγορούμενο στό ἀντικείμενο, π.χ. «πάντων δεσπότην ἐαυτόν πεποίηκεν».

- **Γενική κατηγορηματική.** Μερικές φορές, ἀντί τό κατηγορούμενο νά πάη σέ Ὀνομαστική, πάει σέ Γενική. Αὐτή ἡ Γενική ὀνομάζεται Γενική κατηγορηματική. Π.χ. «Ἴπποκράτης ὄδε ἐστὶ τῶν ἐπιχωρίων» (=ἓνας ἀπό τοὺς ντόπιους, ντόπιος). Ἡ Γενική κατηγορηματική μπορεῖ νά εἶναι *Διαιρετική*, Ἀξίας, Ὑλης, Ἰδιότητας, Κτητική. Στό συγκεκριμένο παράδειγμα ἡ Γενική «τῶν ἐπιχωρίων» χαρακτηρίζεται ὡς «Γενική κατηγορηματική Διαιρετική».

Ἄγνωστες λέξεις

νανίον: ὑποκορ. τοῦ νάνος (=κουκλί, μανούλι)

οἰχήσει: β' πρ. Μέλλ. τοῦ ρ. οἰχομαι (=ἔχω ἀπέλθει). Οἰχομαι ἀπίων: ἔχω φύγει, εἰμαι ἤδη ἀφαντος

καλή: ὠραία

λοιδορουμένη: νά ἰβρίζωμαι, νά κακολογοῦμαι· λοιδορῶ: ἰβρίζω, κακολογῶ, κοροϊδεύω

ἔρων: μτχ. Ἔνεστ. τοῦ ἐράω-ῶ (=ἀγαπῶ, εἰμαι ἐρωτευμένος)

ἔρρ' ἐς κόρακας: «ἄει στόν κόρακα», «ἄει χάσοι»: ἔρρω: χάνομαι, πάω κατά διαόλου

ἴσθι: προστ. Ἔνεστ. τοῦ ρ. οἶδα (=γνώριζε, ἔχε ὑπ' ὄψη σου)

γῆμαι: ἀπαρ. Ἄορ. τοῦ ρ. γαμέω-ῶ (=νυμφεύομαι)

πώποτε: ποτέ ἕως τώρα

καθεστηκυϊαν: μτχ. Παρακ. τοῦ ρ. καθίσταμαι

ΘΕΩΡΙΑ

ΚΑΤΗΓΟΡΗΜΑΤΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ

Μεταφράζεται μέ τό ὄτι, νά, πού, π.χ. «Ἴσθι ἀνόητος ὦν» (γνώριζε ὄτι εἶσαι ἀνόητος). Μέ κατηγορηματική μετοχή συντάσσονται:

α) τά ρήματα: εἰμί, τυχάνω, λανθάνω, διάγω, διαγίγνομαι, διατελῶ, οἰχομαι, φθάνω, φανερός εἰμι, δῆλός εἰμι. Στήν περίπτωση αὐτή ἡ μετοχή μεταφράζεται συνήθως μέ ρῆμα, καί τό ρῆμα μέ ἐπίρρημα. Π.χ. «ἐλάνθανε τρεφόμενον τό στράτευμα»: ἐτρέφετο λάθρα (κρυφά) τό στράτευμα

β) τά ἐνάρξεως, λήξεως, καρτερίας, ἀνοχῆς, καμάτου σημαντικά (π.χ. ἀρχομαι, παύομαι, καρτερῶ, ὑπομένω, ἀνέχομαι κ.τ.τ.)

γ) τά αἰσθήσεως, γνώσεως, μαθήσεως, μνήμης σημαντικά (π.χ. αἰσθάνομαι, ὀρῶ, ἀκούω, οἶδα, μέμνημαι κ.τ.τ.)

δ) τά ἐλέγχου, δείξεως, ἀγγελίας σημαντικά (π.χ. ἐξελέγχω, δείκνυμι, ἀγγέλλω κ.τ.τ.)

ε) τά ψυχικοῦ πάθους σημαντικά (π.χ. χαίρω, ἡδομαι, ἀχθομαι, αἰσχύνομαι κ.τ.τ.)

στ) τά ρήματα: εὖ ἢ καλῶς ποιῶ, κακῶς ποιῶ, ἀδικῶ, χαρίζομαι, νικῶ, κρατῶ, ἠττῶμαι, λείπομαι κ.τ.τ.

4ον ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ: ΛΟΠΕΣ ΜΕΤΟΧΕΣ

Άγνωστες λέξεις

χώρει: προχώρει

άνυσεις: β' πρ. Μέλλ. του ρ. άνύω ή άνύτω=(έπιτελώ, κατορθώνω, έπιτυγχάνω, κερδίζω)

έδν: μτχ. Ένεστ. του ρ. έάω-ώ (=άφίνω)

μιαρός: μιασμένος, άκάθαρτος, βδελυρός, ρυπαρός, σιχαμερός κ.τ.τ.

έφωράθη: πιάστηκε, συνελήφθη: γ' πρ. παθ. Άορ. του ρ. φωρῶμαι (=άνακαλύπτομαι, συλλαμβάνομαι)

άμφί πλήθουσιν άγοράν: τήν ώρα που ή άγορά είναι γεμάτη (δηλ. άπό τής δεκάτης πρό μεσημβρίας μέχρι τής δωδεκάτης μεσημβρινής)

άναθρώσκοντα: μτχ. Ένεστ. του ρ. άναθρώσκω (=πηδῶ, τινάζομαι έπάνω)

έπισκεψομένω: μτχ. Μέλλ. του ρ. έπισκοπέω (Μέλλ. έπισκέψομαι): έπιθεωρῶ, παρατηρῶ, έξετάζω

άρειμανίως: ώς ό Άριμάν (Άρειμάνιος κατ' Άριστοτέλην), θεότης του κακού στην θρησκεία του Ζωροάστρου

έξαπίνης: έξαίφνης, ξαφνικά

άφροντιστών: μτχ. Ένεστ. του ρ. άφροντιστέω-ῶ (=είμαι άφροντις, ξένοιαστος, άπρόσεκτος)

λάθρα: κρυφά

θηράται: γ' πρ. Παθ. Ένεστ. του ρ. θηράομαι-ῶμαι (=θηρεύομαι, καταδιώκομαι, συλλαμβάνομαι)

άπαρνος οὐδενός καθίστατο: οὐδέν ήρνείτο

ήδέως: εύχαρίστως

μηδέν άγαν: τίποτα τό ύπερβολικό (ένν. νά μήν κάνης)

ῶ τάν: φίλε μου, άγαπητέ μου

μειζον: περισσότερο

τύπον: πρότυπο, ύπόδειγμα

προσψάσας: μτχ. Άορ. του ρ. προσψάω: άγγίζω, ψάω, ψάχνω

τοίς θυλακίοις: έδῶ, θυλάκιον: τσέπη, άλλου: σάκκος, σακκούλα

χρόμενος: μτχ. Ένεστ. του ρ. χρήομαι-ῶμαι (=χρησιμοποιοῦ, μεταχειρίζομαι)

ΘΕΩΡΙΑ

ΛΟΙΠΕΣ ΜΕΤΟΧΕΣ

● **Έπιθετική:** Μεταφράζεται συνήθως με άναφορική πρόταση (έκείνος ό όποιος... έκείνος πού...) καί συνήθως έχει άρθρο, π.χ. «*Μακάριοι οί πεινώντες*» (έκείνοι οί όποιοι πεινοῦν).

● **Τροπική:** Στην μετάφραση μένει συνήθως ὅπως είναι, δηλ. μεταφράζεται με μετοχή τής δημοτικής σε -οντας, π.χ. «*Κῦρος πορεύεται ίππέας έχων πεντακοσίους*» (έχοντας). Συνήθως σε Ένεστώτα.

● **Υποθετική:** Μεταφράζεται με ύποθετική πρόταση, π.χ. «*ταῦτα ποιήσας έπαινεθείς άν*» (έάν ποιήσης...).

● **Χρονική:** Μεταφράζεται με χρονική πρόταση (άφου, όταν, ένφ...). Συνοδεύεται συχνά άπό χρονικό έπίρρημα, π.χ. «*έλθόντες πάντες έκάθητο*» (άφου ήλθαν).

● **Αιτιολογική:** Μεταφράζεται με αιτιολογική πρόταση. **Μέ τήν** προσθήκη του **ώς**, εκφράζει **ύποκειμενική αίτία**, π.χ. «*ένταῦθα έμενον ως κατέχοντες τό άκρον*» (έπειδή κατά τήν γνώμη τους κατείχαν).

● **Τελική:** Μεταφράζεται με τελική πρόταση (για νά...). Όλες οί τελικές είναι χρόνου Μέλλοντα καί πηγαινουν με ρήματα πού φανερώνουν κίνηση, ή καί με άλλα ρήματα, αλλά τότε με τό μόριο «**ώς**» μπροστά τους, π.χ. «*παρεσκευάζοντο ως πολεμήσοντες*» (για νά πολεμήσουν).

● **Έναντιωματική (ή ένδοτική):** Μεταφράζεται με έναντιωματική πρόταση (άν καί...) καί συνοδεύεται συχνά άπό τό «**καί**» ή τό «**καίπερ**», π.χ. «*Πολλοί άντες εύγενείς είσί κακοί*» (άν καί είναι...).

5ον ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ: ΟΜΟΙΟΠΩΤΟΙ ΠΡΟΣΛΙΟΡΙΣΜΟΙ
(μετά παραδειγμάτων άττικής συντάξεως)

*Άγνωστες λέξεις

- ἔφα: ἔφη, δηλ. εἶπε
- λύμασι: διά λυμάτων, ἀκαθαρσιῶν, ρύπων
- διαφθείρει: καταστρέφουν
- αὐθις: πάλι
- ἀνάστα: σήκω, ἀνάστηθι
- παίοντα: μτχ. Ἐνεστ. τοῦ ρ. παῖω (=χτιπῶ)
- κατατεμῶ: α' πρ. Μέλλ. τοῦ ρ. κατατέμω (=κυτακόπτω)
- ἴλωσ: εὐμενής, εὐνους, σπλαχνικός
- τάλας: ταλαίπωρος, δυστυχισμένος
- νῆ: μά· νῆ τόν Δία: μά τόν Δία

ΟΜΟΙΟΠΤΩΤΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

Για να γίνει κατανοητή ή ειδοποιός διαφορά μεταξύ ομοιοπτώτων, ετεροπτώτων και επιρρηματικών προσδιορισμών, καλό είναι να εξοικειωθῆ ὁ μαθητής με τὸ παρακάτω διάγραμμα τῶν προσδιορισμῶν γενικά:

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ		
I. Ὀνοματικοί	II. Ἐπιρρηματικοί	
1. Ὀμοιοπτῶτες (εἶναι στὴν ἴδια πτώση μὴ τὸ προσδιοριζόμενο).	2. Ἐτεροπτῶτες (τὸ προσδιορίζον εἶναι σὲ ἄλλη πτώση ἀπὸ τὸ προσδιοριζόμενο).	
α. Ἐπιθετικός.	α. Γενική (Κτητική, Διαρητική κ.λπ.).	α. Ἐπιρρήματα.
β. Κατηγορηματικός.	β. Δοτική.	β. Ἐμπρόθετα.
γ. Ἐπεξηγήση.	γ. Αἰτιατική.	γ. Πλάγιες πτώσεις με ἐπιρρηματικὴ ἔννοια.
δ. Παράθεση.		

ΟΜΟΙΟΠΤΩΤΟΙ

- α. Ἐπιθετικός προσδιορισμός: Προσδίδει μιὰ μόνιμη, σταθερὴ, ιδιότητα στὸ προσδιοριζόμενο. Συνήθως βρίσκεται ἀνάμεσα στὸ ἄρθρο καὶ τὸ προσδιοριζόμενο, π.χ. «ἔπαισε τῷ ὄξει πελέκει».
- β. Κατηγορηματικός προσδιορισμός: Προσδίδει μιὰ παροδικὴ ιδιότητα στὸ προσδιοριζόμενο: π.χ. «ἔπαισε ὄξει τῷ πελέκει». Κατηγορηματικοί προσδιορισμοί εἶναι συνήθως οἱ λέξεις: πᾶς, ἅπας, ὅλος, μόνος, ἄκρος, μέσος, ἔσχατος, αὐτός (ὅταν σημαίνει «ὁ ἴδιος») καὶ τὸ ἕκαστος.
- γ. Ἐπεξηγήση: Ἐπεξηγεῖ τὴν ἔννοια τοῦ προσδιοριζομένου καὶ ἐρμηνεύεται μετὰ τὸ «δηλαδή», π.χ. «Ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων, ὁ Ἀλέξανδρος» (Ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων, δηλαδή ὁ Ἀλέξανδρος).
- δ. Παράθεση: Ἀποδίδει στὸ προσδιοριζόμενο ἓνα κύριο καὶ γνωστὸ γνώρισμα (μιὰ γενικότερη ἔννοια σὲ μιὰ μερική), π.χ. «Κῦρος ὁ βασιλεὺς». Μπορεῖ νὰ ἀναλυθῆ σὲ ἀναφορικὴ πρόταση (ὁ Κῦρος, ὁ ὁποῖος ἦταν βασιλεὺς).

60ν ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ:
 Η ΓΕΝΙΚΗ ΩΣ ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ.
 Β' ΟΡΟΣ ΣΥΓΚΡΙΣΕΩΣ

Ἄγνωστες λέξεις
 πότερον: ποῖο ἀπὸ τὰ δύο
 θάττον: ταχύτερον. Συγκρ. βαθμ. τοῦ ἐπιθ. «ταχύ»
 κωλύει: ἐμποδίζει
 ἄξιος φόγου: ἀξιόμειπτος, ἄξιος νά τόν κατηγορή κανεῖς, νά τοῦ βρίσκη ψεγάδι
 ὕβριν: ἀλαζονεία
 ἠνεφωμένη τῇ χειρὶ: μέ ἀνοιγμένο τό χέρι (τ.ἔ: μοιτζώνοντας)
 σκώπτει: χλευάζει, κοροϊδεύει
 ὄψει: β' πρ. Ὀριστ. Μέλλ. τοῦ ρ. ὀρῶ (Μέλλ. ὄψομαι): θά δῆς
 κακκάβη: χύτρα
 κρείττονες: καλλίτεροι, ἰσχυρότεροι
 μεστοί: γεμάτοι

ΘΕΩΡΙΑ ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΓΕΝΙΚΕΣ

1. **Κτητική:** π.χ. Ἡ οἰκία τοῦ Μιλτιάδου (κτῆμα τοῦ Μιλτιάδου).
2. **Διαιρετική:** π.χ. Ἄνῆρ τῶν πελταστῶν (ἕνας ἐκ τῶν πελταστῶν).
3. **Υλης:** π.χ. Ξίφος σιδήρου (φτιαγμένο ἀπὸ σίδηρο).
4. **Ἰδιότητος:** π.χ. Παις τριῶν ἐτῶν (τό χαρακτηριστικό του εἶναι ὅτι εἶναι τριῶν χρονῶν).
5. **Ἀξίας:** π.χ. Χωρίον δέκα μνῶν (πού ἀξίζει δέκα μνές). Συνήθως πλαί στά ἐπίθετα ἄξιος, ἀνάξιος, ἀνητός κ.λπ.
6. **Αἰτίας:** π.χ. δίκη κλοπῆς (γιά κλοπή). Συνήθως πλαί στά ἐπίθετα αἰτιος, ὑπεύθυνος, ἔνοχος κ.λπ.
7. **Υποκειμενική:** Γίνεται ὑποκείμενο, ὅταν τρέψουμε σέ ρῆμα τό ὄνομα, τό ὁποῖο προσδιορίζει, π.χ. ὁ πόλεμος τῶν Ἀθηναίων (πολεμοῦν οἱ Ἀθηναῖοι).
8. **Ἀντικειμενική:** Γίνεται ἀντικείμενο, ὅταν τρέψουμε σέ ρῆμα τό ὄνομα, τό ὁποῖο προσδιορίζει, π.χ. Μιμηταί προγόνων (μιμούμεθα τούς προγόνους).

Β' ΟΡΟΣ ΣΥΓΚΡΙΣΕΩΣ

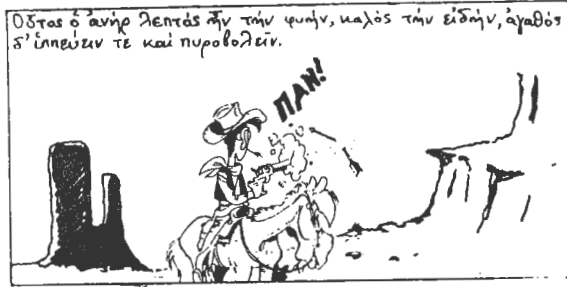
Ἐκφέρεται εἴτε

- α) μέ γενική συγκριτική, π.χ. «κρείττονες ὑμῶν ἔσμεν» εἴτε
- β) μέ τό μόριο «ῆ» καί ὁμοiotρόπως πρὸς τόν πρῶτο ὄρο, π.χ. «Παρύσσις ἐφίλει Κῦρον μᾶλλον ἢ τόν Ἀρταξέρξη».

7ον ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ:
 Η ΛΟΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΛΙΠΑΤΙΚΗ ΩΣ ΕΤΕΡΟΠΩΤΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ.
 ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ ΤΗΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

Ἦν ποτε ἐν Ἠνωμένοις
 Πολιτείαις θουκόλας τις,
 τοῖς νόμοις εὐπειθής καὶ
 τοῖς ἀνδρῶν πολέμιος.
 Λύκιος
 Λούκιος
 τούνομα.

Ὅστος ὁ ἀνὴρ λεπτὸς ἦν τὴν φωνήν, καλὸς τὴν εἶδην, ἀγαθὸς
 δ' ἔπνευεν τε καὶ πυροβολεῖν.

τῶ καιρῷ ἐκείνῳ, ῥησθαί τεσσαρες Δάλτωνες τὴν ἐπισημεῖν, τὰς πόλεις ἔμφαινοντο,
 τὰς τραπεζὰς ἐλάττοντο καὶ τὴν ταῖς ὑπερκοῦσας ἔβουδῖς πίστιν
 Λεάτων.

τούτων ἀνὴρ τις ἴσως
 μικρὸς τὸ δεξιάς, δεινὸς
 τὴν πομπήν, τυχόντος δὲ
 κερεῖν τε καὶ ποδῖν,
 ἤρπειτο.

Ὁ οὖν Λύκιος Λούκιος τὰς τῶν Δαλτῶνων ῥηστέας ἀκούσας καὶ τὴν
 τούτων τοῖς νόμοις ἐπειθεῖν ἐδελυττόμενος ἰμελαῖν σταθμῶν αὐτοῦ
 παρασάγγας τέσσαρας καὶ
 ἀφικνεῖται εἰς πόλιν
 καλούμενην
 Χρυσουπόλιν.

Τὸ ἄξιον ἄξιον
 CHRYSOPOLIS
 ὧ θεῖν' εἰ φίλος ἦμῖν εἶ
 καὶ ἤμεις φίλοι καὶ. Εἰ δ'
 ἐχθρὸς ἦμῖν εἶ, ἰσθ' ὅτι
 τακεῖς ἔσμεν ἡμεῖς, ἰσθ' ὅτι
 δ' ἠμέτερον κέρμα χιλιάς
 τὸ κέρμα, διότι χιλιάς
 ἡμῶν εἶσιν.

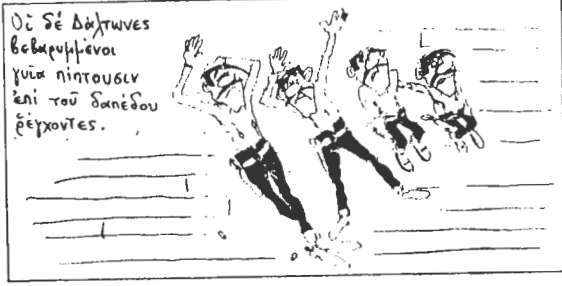

*Εὐτύχως δὴ καταλαμβάνει τούτους ἐν τῇ τῆς Χρυσουπόλεως κερεῖν
 καὶ αἰθούσῃ πίνοντας ποτὸν δριφύ τὴν γεῦσιν, ἀφ' ἧς τὴν ὄσθην ὁ
 Φίσιον παρὰ τοῖς Κεῖταις κινεῖται.

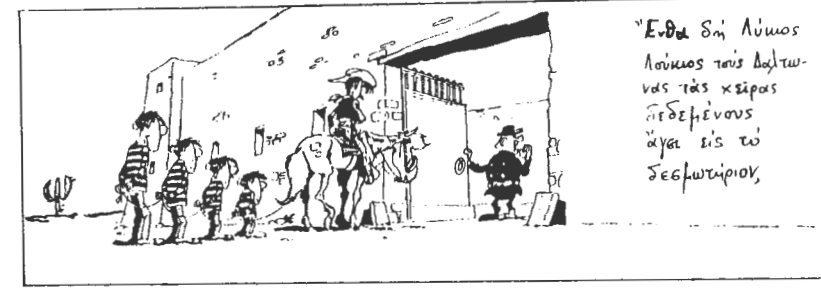
*Σύλλογος: Τὸ αὐτὸ τῷ ἠμετέρῳ ἀγωνιστῇ Σεξέ ἔδωκεν πρὸς τὸ ἀμφωδὲς
 *ἄνοι ἐν Σαλῶνωνι ἀγαπῶνται Μαρία Πενδαῖσι.

Ὁ οὖν Λύκιος Λούκιος τῷ
 ὄρει ἠλλοιωμένους παρὰ τὴν
 γράψαν ἔσχεται καὶ
 κόνιν κωνικήν λάθρα
 ἐν ταῖς κώλιδι τῶν Δαλ-
 τῶνων ῥηστέα.

Ὅς δὲ Δάλτωνες
 βεβαρυμένοι
 γυνὴ πητούσιν
 ἐπὶ τοῦ δαπέδου
 ῥέχοντες.

*Εὐθα δὴ Λύκιος
 Λούκιος τοῖς Δαλτω-
 νας τὰς κείρας
 ἰδεθμένους
 ἀγα εἰς τὸ
 δεσφωτίριον,

*Εὐθα κύνων, δεινὸς
 ἰδεῖν, Κερτέρω ὁμοῖος,
 Ραιτῶν ὄνοματι,
 τούτους φυλάσσει...

*Ἐπος ἀνίκατε
 τῶν...

Μουσῶν, ἀνάδειξος
 καὶ πτωχὸς
 βασιμῶν εἶμι

Άγνωστες λέξεις

- βουκόλος:** άγελαδοτρόφος, βοσκός, καουμπόης
 τήν φήν: ώς πρός τήν σωματική διάπλαση
 τήν ὄψιν: στήν εμφάνιση, στό πρόσωπο
 ἐλυμαίνοντο: Παρ.τ. τοῦ ρ. λυμαίνομαι (=κακοποιῶ, διαρπάζω, καταστρέφω)
 ἐλήζοντο: Παρ.τ. τοῦ λήζομαι (ληίζομαι=ληηλατῶ, διαρπάζω, ληστεύω)
 τό δέμας: στό σώμα, στό άνάστημα
 ἐξελαΐνει: ἐκστρατεύει, ἐξορμᾷ
 σταθμούς· σταθμός: ή πορεία μιᾶς ήμέρας, δηλ. μήκος κατά μέσον ὄρο 5 παρασαγγῶν (15 μιλίων)
 παρασάγγας· παρασάγγης: περσικό μέτρο άποστάσεως ἴσο μέ 30 στάδια (1 στάδιο=125 βήματα)
 σῆμα: νεκροταφεῖο
 πλέθρα· πλέθρον: μέτρο μήκους ἴσο μέ 30,82 μ., δηλ. τό ἕνα ἕκτο τοῦ αρχαίου σταδίου
 γυῖα: τά μέλη τοῦ σώματος
 ῥέγγοντες: ροχαλίζοντας
 ἔρωε άνίκητε μάχαν: ἔρωτα άνίκητε στήν μάχη (άπό τό γνωστό χορικό τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλή)

ΘΕΩΡΙΑ

Η ΛΟΓΙΚΗ ΩΣ ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ

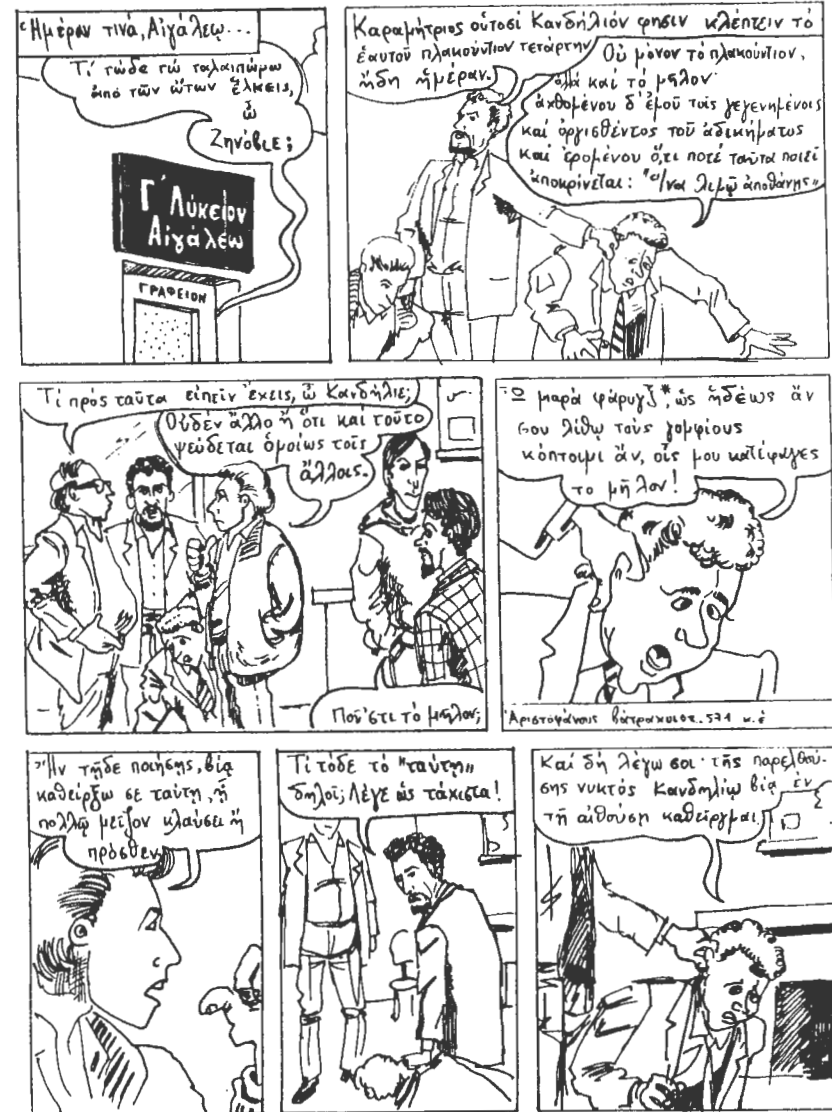
1. Ἀντικειμενική: Πλάϊ κυρίως σέ επίθετα πού σημαίνουν φιλία, ἔχθρα, ύποταγή, άκολουθία, ἰσότητα, ὁμοιότητα κ.τ.τ. Π.χ. ἴση τῷ άνδρί (=ἰσοῦται τῷ άνδρί).
2. Ἀναφορᾶς: π.χ. ταχύς ποσίν (γρήγορος στά πόδια, ώς πρός τά πόδια).

Η ΛΗΠΙΑΤΙΚΗ ΩΣ ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ

1. Ἀναφορᾶς (αιτιατική τοῦ «κατά τι»), π.χ. άγαθός τά πολεμικά (ικανός στόν πόλεμο).

ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ ΤΗΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

Συνήθως πλάϊ σέ επίθετα ὄπως: άγαθός, άξιος, ἰκανός, δεινός κ.ά. Π.χ. δεινός λέγειν (στό νά μιλάη, ώς πρός τό λέγειν).

Ἄγνωστες λέξεις

Κανδήλιος: μαθηματικός ἀκμάσας περί τὰ τέλη τοῦ 20οῦ αἰ. μ.Χ., συγγραφεὺς τοῦ πονήματος «Πῶς δεῖ τὰς ὀπώρας κλέπειν»

πλακούντιον: ὑποκοριστικό τοῦ «πλακοῦς» (= ἓνα εἶδος πίττας)

ἄχθομενος: μτχ. Ἔνεστ. τοῦ ρ. ἄχθομαι (= λυποῦμαι, στενοχωροῦμαι, εἰμαι φορτωμένος, δυσανεστοῦμαι)

μιαρὰ φάρυγξ: «βρομόστομα»

γομφίος: τραπεζίτης (ὀδούς), δόντι

κόπτω: πλήττω, χτυπῶ

καθεύρνωμι καὶ καθεύρω: κλείω ἐντός, φυλακίζω, περιορίζω

οὗτος ὁ τρόπος πανταχοῦ: παντοῦ ἔτσι συμπεριφέρεται

διαλλαγήσεσθον: θά συνδιαλλαγῶν (δυσικός ἀριθμός)

τῷ συναδέλφῳ: οἱ συναδέλφοι (δυσικός ἀριθμός)

ΘΕΩΡΙΑ

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

Ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ μπορεῖ νά εἶναι:

α) Ἐπιρρήματα.

β) Πλάγιες πτώσεις (Γενική, Δοτική, Αἰτιατική) μέ ἐπιρρηματική σημασία.

γ) Ἐμπρόθετοι προσδιορισμοί.

α) Ἐπιρρήματα: Ἀναλόγως τῆς σημασίας τους χαρακτηρίζονται ὡς ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ τοῦ χρόνου (π.χ. χθές, σήμερον), τοῦ τόπου (π.χ. ἐκεῖ, ἐδῶ), τοῦ ποσοῦ (π.χ. μάλιστα, ὡς τάχιστα — ὅπου τό ὡς, δίπλα στό ὑπερθετικό, σημαίνει ὅσον τό δυνατόν) κ.λπ.

β) Πλάγιες πτώσεις μέ ἐπιρρηματική σημασία.

Γενική

• τοῦ χρόνου: π.χ. οὐ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας ἦξει τό πλοῖον.

• τῆς αἰτίας: π.χ. τῶν αὐτῶν ἀδικημάτων ὀργίζεται.

• τοῦ ποσοῦ: π.χ. πόσον διδάσκει Εὐήνος;

Δοτική

• τοῦ τόπου: Στούς πεζοὺς ἀττικούς συγγραφεῖς εὐχρηστες οἱ δοτικές τῆδε (= ἐδῶ), ταύτη (= ἐκεῖ), ἧ (= ὅπου) κ.λπ., καί ἡ Δοτική τοπικῶν ὀνομάτων π.χ. Ἀθήναις (= ἐν Ἀθήναις).

• τοῦ χρόνου: π.χ. ταύτη τῇ ἡμέρᾳ, τῆδε τῇ νυκτί.

• ὀργανική δοτική, ἡ ὁποία μπορεῖ νά εἶναι:

α) τοῦ ὀργάνου: π.χ. Ἴπποκράτης τήν θύραν τῇ βακτηρίᾳ ἔκρουε.

β) τῆς συνοδείας: π.χ. Ἀλκιβιάδης κατέπλευσεν εἰς Πάρον ναυσίῳ εἰκοσιῶν.

γ) τοῦ τρόπου: π.χ. *δρόμῳ ἔντο εἰς τοὺς βαρβάρους.*

δ) τῆς αἰτίας: π.χ. *Λιμῶ ἀπέθανον.*

ε) τοῦ ποσοῦ: π.χ. *πολλῶ μείζον ἔστιν.*

Αἰτιαιτική

- χρόνου: π.χ. *Πρωταγόρας ἐπιδεδήμηκε τρίτην ἤδη ἡμέραν*
- τόπου: π.χ. *Ἄπεχει ἡ Πλάταια τῶν Θηβῶν σταδίους ἑβδομήκοντα*
- αἰτίας ἢ σκοποῦ: π.χ. *Τί τῆνικαδε ἀφίξαι, ὦ Κρίτων;*
- τοῦ κατὰ τι ἢ τῆς ἀναφορᾶς: π.χ. *Ὁ ἐπίσταται ἕκαστος, τοῦτο καὶ σοφός ἔστι.*

9ον ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ: ΕΜΠΡΟΘΕΤΟΙ ΠΡΟΣΛΙΟΡΙΣΜΟΙ

Υπόθεσις τίςτις

μετα τινος: ἔπειτα ὑπό κάποιον

περι τινος: ἔπειτα ὑπό κάποιον

διὰ τινος: ἐξ αιτίας κάποιου

παρα τινος: κοντά σέ, κάποιον, στό πλάϊ κάποιου

ΘΕΩΡΙΑ

ΕΜΠΡΟΘΕΤΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

Όταν μιᾶ ἀπ' τίς κύριες προθέσεις (ἐν, εἰς, ἐκ ἢ ἐξ, σύν, πρός, πρό, ἀντί, κατά, διά, μετά, παρά, ἀντί, ἀμφί, περί, ἐπί, ἀπό, ὑπό, ὑπέρ) ἢ τίς καταχρηστικές (ἀνευ, ἀχρι, μέχρι, ἔνεκα ἢ ἔνεκεν, χωρίς, ὡς, πλὴν) συντάσσεται μέ μιᾶ ἀπ' τίς πλάγιες πτώσεις, τότε ἔχουμε ἔμπροθετο προσδιορισμό.

Παραθέτουμε παρακάτω περιπτώσεις συνηθισμένων ἔμπροθετων προσδιορισμῶν:

- ἐν + δοτική· π.χ. ἐν Ἀθήναις (ἔμπροθετος προσδιορισμός τῆς ἐν τόπῳ οὐσίας)
 - εἰς + αιτιατική· π.χ. διέβησαν εἰς Σικελίαν (ἔμπροθετος προσδιορισμός τῆς κατευθύνσεως πρός ἕνα τόπον)
 - ἐκ + γενική· π.χ. ἐξ Ἀθηνῶν (ἔμπροθετος προσδιορισμός τῆς ἐκ τόπου κινήσεως)
 - σύν + δοτική· π.χ. σύν πολλῶ στρατεύματι (ἔμπροθετος προσδιορισμός τῆς συνοδείας)
 - πρός + αιτιατική· π.χ. πρός τόν λόφον (ἔμπροθετος προσδιορισμός τῆς κατευθύνσεως πρός ἕνα τόπον)
 - πρό + γενική· π.χ. πρό τῶν πυλῶν (ἔμπροθετος προσδιορισμός τόπου), πρό τῆς μάχης (ἔμπροθετος προσδιορισμός χρόνου)
 - κατά + γενική· π.χ. τοῦτο κατ' ἐμοῦ εἶπεν (ἔμπροθετος προσδιορισμός τοῦ ἀναντίον τινός)
 - διά + αιτιατική· π.χ. διά τόν φόβον τῶν Ἰουδαίων (ἔμπροθετος προσδιορισμός αιτίας)
 - παρά + δοτική· π.χ. παρά τῇ γυναικί (ἔμπροθετος προσδιορισμός τόπου, «πλησίον»)
 - περί + γενική· π.χ. Κήρυκας ἔπεμψε περί σπονδῶν (ἔμπροθετος προσδιορισμός ἀναφορᾶς)
 - ὑπό + γενική· π.χ. διδάσκεισθαι ἐθέλω ὑπό χρηστῶν μόνον (ἔμπροθετος προσδιορισμός τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου).
- [Μέ τά εἰς -τέος ρηματικά ἐπίθετα καί μέ παθητικά ρήματα, ἰδίως δταν εἶναι χρόνου συντελικοῦ, συνηθῶς ἔχοιμε ποιητικό αἶτιο σέ πτώσει δοτική, π.χ. ταῦτα θεματογένει γέγραπται.]

10ου ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ: ΛΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Άγνωστες λέξεις

φιλοκαλοῦμεν: εἴμαστε φίλοι τοῦ ὄραίου, καταγινόμαστε μέ τίς κυλές τέχνες

μετ' εὐτελείας: μέ λιτότητα, μέ ἀπλότητα
μεταγλωττίζεται: ἐρμηνεύεται, μεταφράζεται
οὕτως!: ἴε, ἐσύ!

ἐροῦ: β' πρ. Προστ. Ἄορ. β' τοῦ ἐρωτάω-ῶ: ρώτησε
δέμας ἐπί θάτερα κάμψαι: νά γείρη τό σῶμα ἀπ' τήν μιά πάντα
δεδιέναι: ἀπαρ. τοῦ δέδια (ἢ δέδοικα), Παρακ. — μέ σημασία Ἐνεστ. τοῦ
ρ. δεῖδω (=φοβοῦμαι)

μαμμάκουθε: ἠλίθιε, χοντροκέφαλε
συνόραμιν: ἀπαρ. Ἄορ. β' τοῦ συντρέχω (=τρέχω μαζί, συμφωνῶ, συμπί-
πτω, βοηθῶ)
λαθεῖν: ἀπαρ. Ἄορ. β' τοῦ λανθάνω (=διαφεύγω τήν προσοχή)
φάσκων: μετ. Ἐνεστ. τοῦ ρ. φημί (=λέγω, ἰσχυρίζομαι)

ΘΕΩΡΙΑ

ΚΥΡΙΕΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

- Οἱ προτάσεις χωρίζονται σέ *κύριες* καί *δευτερεύουσες*.
Κύρια εἶναι ἡ πρόταση πού στέκει μόνη της στόν λόγο, ἐνῶ *δευτερεύουσα* αὐτή πού δέν στέκει μόνη της στόν λόγο, ἀλλά χρησιμεύει στό νά προσδιορίσει μιά ἄλλη πρόταση ἀπ' τήν ὁποία τρόπον τινά ἐξαρτᾶται, π.χ. α. Ἄβροκόμας τά πλοῖα κατέκαυσε, β. ἵνα μή Κῦρος διαβῆ (α: κύρια, β: δευτερεύουσα).
 - Οἱ προτάσεις συνδέονται μεταξύ τους α) κατά παράταξη, β) καθ' ὑπόταξη.
- α) Παρατακτική σύνδεση**

Γίνεται μέ τούς λεγόμενους παρατακτικούς συνδέσμους, δηλαδή *συμπλεκτικούς* (τέ, καί, οὔτε, μήτε, οὔδέ, μηδέ), *διαζευκτικούς* (ἤ, ἤτοι-ἤ, εἴτε-εἴτε, ἐάντε-ἐάντε, ἄντε-ἄντε, ἤντε-ἤντε), *ἀντιθετικούς* (μέν, δέ, μέντοι, ἀλλά, μήν, ἀλλά μήν, οὐ μήν ἀλλά, ὅμως, καίτοι). Οἱ παρατακτικοί σύνδεσμοι συνδέονται μεταξύ τους ἰσοδύναμες προτάσεις, δηλαδή ἤ κύριες ἤ δευτερεύουσες.

Ὡς παρατακτικοί σύνδεσμοι πού εἰσάγουν κύριες προτάσεις χρησιμοποιοῦνται: α) Ὁ αἰτιολογικός γάρ, β) οἱ συμπερασματικοί σύνδεσμοι ἄρα, δή, οὖν, γοῦν, οὐκοῦν, τοίνυν, τοιγαροῦν, τοιγάρτοι, καί ὅ ὥστε μετά ἀπό τελεία ἢ ἄνω τελεία (μεταφράζεται: ἐπομένως, γι' αὐτό. Π.χ. «Οἰμωγή ἐκ τοῦ Πειραιῶς εἰς ἄστν διήκεν· ὥστ' ἐκείνης τῆς νυκτός οὐδεῖς ἐκοιμήθη»), γ) οἱ αἰτιολογικοί ἐπεὶ καί ὥς μετά ἀπό τελεία ἢ ἄνω τελεία. — Ἐπίσης κύρια πρόταση εἰσάγει καί ἡ ἀναφορική ἀντωνυμία ὅς, ἧ, ὅ, στήν ἀρχή περιόδου ἢ ἡμιπεριόδου (μεταφράζεται: αὐτός).

β) Ὑποτακτική σύνδεση

Οἱ καθ' ὑπόταξη συνδεόμενες προτάσεις εἶναι *δευτερεύουσες*.

Χωρίζονται σέ *ὀνοματικές*, πού χρησιμοποιοῦνται δηλ. ὡς ὀνόματα (ὕποκείμενα, ἀντικείμενα, κατηγορούμενα, ὀνοματικοί προσδιορισμοί) καί *ἐπιρρηματικές*, πού χρησιμοποιοῦνται δηλ. ὡς ἐπιρρηματικοί προσδιορισμοί (χρόνου, αἰτίας κ.λπ.).

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1. Εἰδικές. Εἰσάγονται μέ τούς εἰδικούς συνδέσμους *ὅτι, ὡς*. Μπορεῖ νά εἶναι ἀντικείμενο (συνήθως λεκτικῶν, γνωστικῶν ρημάτων), ὑποκείμενο (ἀπροσώπων ρημάτων καί ἐκφράσεων), ἐπεξήγηση. Ὅταν ἡ εἰδική πρόταση ἐξαρτᾶται ἀπό ρῆμα *ἱστορικοῦ χρόνου*, τότε συνήθως ἐκφέρεται μέ *Εὐκτική* τοῦ *πλαγίου λόγου*. Π.χ. «Κῦρος ἔλεγεν ὅτι ἡ ὁδός ἔσοιτο πρὸς βασιλέα μέγαν».

2. Ἐνδοιαστικές. Εἰσάγονται μέ τούς ἐνδοιαστικούς συνδέσμους *μή, μή οὐ*. Ἐξαρτῶνται ἀπό ρήματα πού σημαίνουν φόβο ἢ δισταγμό. Π.χ. «Φοβεῖται μή τά ἔσχατα πάθῃ». Κανονικά ἐκφέρονται μέ ὑποτακτική καί, μετά ἀπό ἱστορικό χρόνο, μέ *Εὐκτική* τοῦ *πλαγίου λόγου*.

3. Ἀναφορικές. Εἰσάγονται μέ ἀναφορικές ἀντωνυμίες (*ὅς, οἷος, ὅσος, ἠλίκος, ὅστις, ὁπότερος, ὁποῖος, ὁπόσος, ὁπλήκος* κ.λπ.) ἢ ἀναφορικά ἐπιρρήματα (*οὐ, ὅπου, ὅθεν, ὡς, ὅπως* κ.λπ.). Οἱ ἀναφορικές προτάσεις ἀνάλογα μέ τήν σημασία τους μποροῦν νά χαρακτηρίζονται ὡς:

α) Ἀναφορικές παραβολικές: δηλώνουν παρομοίωση ἢ σύγκριση καί εἰσάγονται μέ τά ἀναφορικά ὡς, ὥσπερ, ὅπως, ὅσον, ὅσῳ κ.λπ. π.χ. «Ὅπως γιγνώσκετε, οὕτω καί ποιεῖτε».

β) Ἀναφορικές αἰτιολογικές: π.χ. «θαυμαστόν ποιεῖς, ὅς ἡμῖν οὐδέν δίδως».

γ) Ἀναφορικές συμπερασματικές: π.χ. «Οὐδεῖς οὕτως ἀνόητός ἐστιν, ὅστις πόλεμον πρό εἰρήνης αἰρεῖται».

δ) Ἀναφορικές τελικές: (ἐκφέρονται μέ Ὁριστική Μέλλοντα), π.χ.: «ἠγγεμόνα αἰτήσωμεν Κῦρον, ὅστις διά φιλίας τῆς χώρας ἡμᾶς ἀπάξῃ».

ε) Ἀναφορικές ὑποθετικές: (ἐκφέρονται μέ τίς ἐγκλίσεις τῶν ὑποθετικῶν προτάσεων) π.χ. «ἄ μή προσήκει, μήτ' ἄκουε, μήθ' ὄρα».

4. Πλάγιες ἐρωτήσεις: Εἰσάγονται — ἂν εἶναι ὀλικῆς ἀγνοίας — μέ τό *εἰ, εἰ-ἤ, πότερον, πότερα-ἤ, εἴτε-εἴτε*, καί ἂν εἶναι μερικῆς ἀγνοίας, μέ τίς ἐρωτηματικές ἀντωνυμίες καί ἐπιρρήματα (*τίς, ποῖος, πόσος-ποῦ, πόθεν, πῶς*) ἢ — συνηθέστερα — μέ τίς ἀντίστοιχες ἀναφορικές ἀντωνυμίες καί ἐπιρρήματα (*ὅστις, ὁποῖος, ὁπόσος* — *ὅπου, ὅποι, ὁπόθεν* κ.λπ.).

Ἐξαρτῶνται ἀπό τά ρήματα: *α) ἐρωτῶ, ἀπορῶ, θαυμάζω, σκοπῶ-σκοποῦ-*

μαι, λέγω, δείκνυμι, αισθάνομαι, γινώσκω, επιμελούμαι, φυλάττομαι, πειρώμαι κ.τ.δ.

Έκφέρονται με Εὐκτική τοῦ πλαγίου λόγου, ὅταν προηγήται ρῆμα ἱστορικοῦ χρόνου. Π.χ. εὐθεΐα ἐρώτηση (κύρια): «Οὐκ αἰσχύνηται τὰ ἀγαθὰ δεινὰ καλῶν;» Πλάγια ἐρώτηση (δευτερευούσα): «Πρωταγόρας ἐρωτᾷ, εἰ οὐκ αἰσχύνομαι τὰ ἀγαθὰ δεινὰ καλῶν». Μετά ἀπό ρῆμα ἱστορικοῦ χρόνου: «Πρωταγόρας ἤριτο, εἰ οὐκ αἰσχυνοίμην τὰ ἀγαθὰ δεινὰ καλῶν».

5. **Αἰτιολογικές:** Εἰσάγονται μέ τούς αἰτιολογικούς συνδέσμους ὅτι, ὡς, διότι, ἐπεὶ, ἐπειδὴ. Ὅταν ἐξαρτῶνται ἀπό ρήματα ψυχικοῦ πάθους (χαίρω, ἠδομαι, θαυμάζω κ.λπ.) εἰσάγονται συνήθως μέ τό ὅτι: π.χ. «Χαίρω ὅτι εὐδοκίμεις». Μετά ἀπό ἱστορικό χρόνο ἐκφέρονται μέ Εὐκτική τοῦ πλαγίου λόγου.

6. **Τελικές:** Εἰσάγονται μέ τούς τελικούς συνδέσμους ἵνα, ὅπως, ὡς. Έκφέρονται κανονικά μέ Ὑποτακτική (ἀλλά καί μέ Εὐκτική τοῦ πλαγίου λόγου μετά ἀπό ἱστορικό χρόνο), π.χ. «Ἄβροκόμας τὰ πλοῖα κατέκαυσε, ἵνα μή Κῦρος διαβῆ».

7. **Συμπερασματικές (ἀποτελεσματικές):** Εἰσάγονται μέ τούς συνδέσμους ὥστε, ὡς. Τό ὥστε εἰσάγει ἀπαρεμφατική πρόταση, ὅταν τό ἀποτέλεσμα παρίστανται ὡς ἐνδεχόμενο ἢ δυνατό, π.χ. «ἔχω τριήρεις, ὥστε ελεῖν τό ἐκείνων πλοῖον».

8. **Ἐναντιωματικές (παραχωρητικές):** Εἰσάγονται μέ τά εἰ καί, ἂν καί, καί εἰ, καί ἂν (κἂν), οὐδ' εἰ, οὐδ' ἂν, μηδ' ἂν. Έκφέρονται ὅπως καί οἱ ὑποθετικές προτάσεις, π.χ. «ἀνὴρ πονηρός δυστυχεῖ, κἂν εὐτυχῆ».

9. **Χρονικές:** Εἰσάγονται μέ τούς συνδέσμους ὅτε, ὁπότε, ὅταν, ὁπότεν, ἐπεὶ, ἐπειδὴ, ἕως, ἠνίκα, πρίν κ.λπ. Ὁ πρίν εἰσάγει ἀπαρεμφατική πρόταση, ὅταν ἡ κύρια πρόταση εἶναι καταφατική, π.χ. «καί ἐπὶ τό ἄκρον ἀναβαίνει Χειρίσοφος, πρίν τινες αισθέσθαι τῶν πολεμίων».

10. **Ὑποθετικές:** (δῆς στό κωμικογράφημα γιά τούς ὑποθετικούς λόγους).

11ον ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΗΜΑ:
ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ (μετά παραδειγμάτων δοτικής προσωπικής)

Άγνωστες λέξεις

ἐρράγη: γ' πρ. παθ. ἄορ. β' τοῦ ρ. ρήγνυμαι (=θραύομαι, συντρίβομαι, σπάζω)

ὄλωλα: α' πρ. Παρακ. τοῦ ρ. ὄλλωμαι (=χάνομαι, φθάνω στό τέλος μου)

ἐδεόμην: α' πρ. Παρατ. τοῦ ρ. δεόμαι (=χρειάζομαι, ἔχω ἀνάγκη)

ἐντυγχάνομεν: Εὐκτ. Ἐνεστ. τοῦ ρ. ἐντυγχάνω (=συναντῶ)

αὖαι μὲν Ζεῦς: «βρέχει ὁ Θεός», ἀπό τό γνωστό ποίημα τοῦ Ἀλκαίου.

ὑετῶν ὑετός: βροχή

ἐκάς: μακριά

δυσκόλω: δύσκολος: ἰδιότροπος

ὄρθρου βαθέος: λίαν πρωί, ἄγρια χαράματα

οἰμῶζει: β' πρ. Μέλλ. τοῦ ρ. οἰμῶζω (Μέλλ. οἰμῶζομαι): θρηνηῶ, κλαίω, δδύρομαι

ἐπαίσειν ἄν: (τόν) χτυποῦσε. Παίω: χτυπῶ, δέρνω

ΘΕΩΡΙΑ

ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

α) Οἱ ὑποθετικές προτάσεις

Εἰσάγονται μέ τά εἰ, ἐάν, ἄν, ἤν. Ἡ ὑποθετική πρόταση (ὑπόθεση) μαζί μέ τήν πρόταση ποῦ προσδιορίζει (ἀπόδοση) ἀποτελοῦν τόν λεγόμενον ὑποθετικό λόγο.

Τά εἶδη τῶν ὑποθετικῶν λόγων εἶναι:

α' εἶδος: Τό ὑποτιθέμενον λαμβάνεται ὡς *πραγματικό*. Ἡ ὑπόθεση ἐκφέρεται μέ τό εἰ + Ὀριστική, καί ἡ ἀπόδοση καθ' *οἰανδήποτε* ἔγκλιση, π.χ. «εἰ βούλει, μένει».

β' εἶδος: Τό ὑποτιθέμενον εἶναι *ἀντίθετο* τοῦ *πραγματικοῦ*. Ἡ ὑπόθεση ἐκφέρεται μέ τό εἰ + Ὀριστική ἱστορικοῦ χρόνου, καί ἡ ἀπόδοση μέ *δυνητική* Ὀριστική, π.χ. «φῶς εἰ μή εἶχομεν, ὅμοιοι τοῖς τυφλοῖς ἄν ἦμεν».

γ' εἶδος: Τό ὑποτιθέμενον εἶναι *μιᾶ ἄλλη σκέψη* τοῦ λέγοντος. Ἡ ὑπόθεση ἐκφέρεται μέ τό εἰ + Εὐκτική καί ἡ ἀπόδοση μέ *δυνητική* Εὐκτική, π.χ. «οὐκ ἄν τις ζῶη, εἰ μή τρέφοιτο».

δ' εἶδος: Τό ὑποτιθέμενον εἶναι *κάτι τό προσδοκώμενον* ἢ *τό ἀορίστως ἐπαναλαμβανόμενο*. Καί στίς δύο περιπτώσεις ἡ *ὑπόθεση* ἐκφέρεται μέ τά ἐάν, ἄν, ἤν + Ὑποτακτική.

Ἡ ἀπόδοση

1. Ὅταν τό ὑποτιθέμενον εἶναι *κάτι τό προσδοκώμενον* ἐκφέρεται μέ *Μέλλοντα* ἢ *μελλοντική* ἔκφραση (συνήθως Προστακτική), π.χ.: «ἤν κακοῖσι συμμίσηγης, ἀπολείς καί τόν ἐόντα νόον».

2. Όταν τό ὑποτιθέμενο εἶναι κάτι τό ἀορίστως ἐπαναλαμβανόμενο, ἡ ἀπόδοσις ἐκφέρεται μέ ὀριστική Ἐνεστῶτα, ἢ ἔκφραση πού ἀντιστοιχεῖ σέ Ἐνεστῶτα, π.χ.: «Πν ἔγγυς ἔλθῃ θάνατος, οὐδεῖς βούλεται θνήσκειν».

Σημείωση: Όταν ἡ ἐπανάληψη ἀναφέρεται στό παρελθόν, τότε ἡ ὑπόθεση ἐκφέρεται μέ εἰ + Εὐκτική ἐπαναληπτική, ἢ δέ ἀπόδοσις μέ ὀριστική Παρατατικού ἢ Ἄορίστου, μετά τοῦ ἄν, π.χ. «εἴ τις αὐτῷ δοκοίῃ βλακεύειν, ἔπαισεν ἄν».

β) Δοτική προσωπική

Πάει πλάϊ σέ ρήματα — κι ὄχι σέ ὀνόματα— καί φανερώνει τό πρόσωπο γιά τό ὅποιο ὑπάρχει ἢ γίνεται κάτι.

1. Δοτική προσωπική Πηγαίνει πλάϊ σέ ρήματα ἀπρόσωπα ἢ ἀπρόσωπες ἐκφράσεις, π.χ. «Ἐμοί δοκεῖ οὐχ ὥρα εἶναι ἡμῖν καθεῦδειν».

2. Δοτική προσωπική κτητική. Πηγαίνει πλάϊ στά ρήματα εἰμί, γίγνομαι, ὑπάρχω καί φανερώνει τόν κτήτορα, π.χ. «Ἔστι μοι χρήματα» (ἔχω χρήματα).

3. Δοτική χαριστική ἢ ἀντιχαριστική: Φανερώνει τό πρόσωπο πρὸς χάριν τοῦ ὁποίου (ἢ πρὸς βλάβην τοῦ ὁποίου) γίνεται κάτι, π.χ. «στράτευμα συνελέγετο τῷ Κέρῳ».

4. Δοτική ἠθική: Φανερώνει τό πρόσωπο πρὸς χαράν ἢ πρὸς λύπην τοῦ ὁποίου γίνεται κάτι, π.χ. «Ὡς καλός μοι ὁ πάππος».

5. Δοτική τοῦ κρίνοντος προσώπου (ἢ τῆς ἀναφορᾶς). Φανερώνει τό πρόσωπο σύμφωνα μέ τήν κρίση τοῦ ὁποίου ἢ σχετικά μέ τό ὅποιο ἰσχύει κάτι, π.χ. «καίτοι σ' ἐγώ ἐτίμησα τοῖς φρονούσιν εὖ».

6. Δοτική τοῦ ἐνεργοῦντος προσώπου (ἢ ποιητικό αἶτιο). Ταυτίζεται μέ τό ποιητικό αἶτιο κατά Δοτική.

7. Δοτική τῆς συμπαθείας: Φανερώνει τό πρόσωπο πού συμμετέχει σέ ὅ,τι ἐκφράζει τό ρήμα, π.χ. «Διέφθαρτο τῷ Κροίσῳ ἡ ἐλπίς».